

ព្រះបណ្ឌិតយោសនាគ

បែបបទ~ច្បាប់
វិទ្យុសាស្ត្រ

ឯកសារប្រវត្តិសាស្ត្រ

ព្រះពោធិ៍វង្ស
សូរ~ហាយ

រៀបរៀងនិងពិនិត្យ
គង់~សម្ភារ

ការផ្សាយរបស់សារព័ត៌មានអង្គរឫទ្ធិ
ព.ស.២៥៤៨

សូមឧទ្ទិសចំពោះ

វិរបុរសខ្មែរទាំងអស់ ដែលបូជាជីវិត
ដើម្បីជាតិ សាសនា ព្រះមាតាសេរីភាពឡើងវិញ !
ព្រះសង្ឃដែលទ្រង់សិល
ដល់មិត្តយុទ្ធជនដែលការពារសាធារណរដ្ឋខ្មែរ
និងមិត្តទុក្ខតទាំងឡាយ...

N

រៀបរៀងតាមឯកសារ

របស់លោក ប៉ែន-យុត្តិ ចាងហ្វាងសារណាតិមានប្រជាជាតិ
តាមថេរដិកាព្រះសង្ឃចាស់ៗជាច្រើនអង្គ
លោក ប៊ុណ្ណ-ចន្ទម៉ីល
លោក ឈឹម-ស៊ីម អតីតសាស្ត្រាចារ្យសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់
ដែលបានរួមបាតុកម្មតវ៉ាឲ្យបារាំងលែង
អាចារ្យ ហែម-ចៀវ មកវិញ ។

អារម្ភកថាបោះពុម្ពគ្រាទី៣

មិត្តអ្នកអាណាជាទីមេត្រី,

នៅពេលបោះពុម្ពលើកទី៣នេះ ខ្ញុំបាទបានយកទៅប្រគេន ព្រះពោធិវង្ស សូរ-ហាយ ពិនិត្យនិងបន្ថែមខ្លះដែលខ្លះខាត ដើម្បីឲ្យឯកសារវីរឫសជាតិមានភាពត្រឹមត្រូវឡើង ។ ព្រះពោធិវង្ស សូរ-ហាយ ថ្វីបើជាប់កិច្ចការដ៏ច្រើនក៏ដោយ ព្រះអង្គពេញហឫទ័យជួយពិនិត្យសៀវភៅនេះ យ៉ាងរីករាយជាទីបំផុត ។ ព្រះអង្គមានថេរៈដីកាមកកាន់ខ្ញុំថា «លោកសរសេរល្អគួរសមហើយ តែមានខុសខ្លះ អាត្មាបានមើលម្តងហើយ ។ សូមលោកខិតខំស្រាវជ្រាវប្រវត្តិវីរឫសជាតិទៀតចុះ ចាំអាត្មាជួយពិនិត្យបើអាត្មាមានលទ្ធភាព...» ព្រះថេរៈដីកានេះធ្វើឲ្យមិត្តខ្ញុំរឹបរឹបពេកក្រៃ ស្រមៃនឹកឃើញដល់ជនខ្លះ ដែលតែងតែដើរពេបប្រាយដល់ស្នាដៃដ៏មានខ្លឹមសារនេះ ។ ខ្ញុំស្តាយណាស់ ស្តាយដោយជនទាំងនោះមិនព្រមផ្ញើសេចក្តីកែតម្រូវឬវិនិច្ឆ័យគង់តាមបែបអ្នកចេះដឹងសោះ គេលេងតែស្លៀតពាលសាមាណ្យល្អប្រុងខ្ញុំទៅវិញ ។ សូមមិត្តអ្នកអាណាជួយពិចារណាមើលផងចុះ ! តើប៉ុន្មានសតវត្សរ៍ទៀតទើបគេបោះបង់គំនិតអប្រិយនេះចោល ?

ឈ្លើយខ្លួនគិត យើងគិតតែវីរឫសអាចារ្យ ហែម-ចៀវ ដែលជាមិត្តរូបនៃវីរឫសខ្មែរទាំងអស់បានហើយ ។

ខ្ញុំមានចិត្តរំភើបពន់ពេកណាស់ នៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលលើកឋានៈលោកជាវីរឫសជាតិទី១ នៃសម័យអាណានិគមបារាំង ថ្វីបើខ្លួនខ្ញុំបានប្រគេនឋានៈនេះដល់ព្រះអាចារ្យមុនក៏ដោយ ។

ខ្ញុំមានជំនឿយ៉ាងមាំមាំថា ជនណាក៏ដោយឲ្យតែចេះដឹងនឹកគុណបុណ្យនៃបុព្វបុរស មុខជាមិនសាបសូន្យឡើយ ។

ជាទីអរសាទ ខ្ញុំសូមបងស្នងដល់គុណបុណ្យព្រះរតនត្រ័យសូមបារមីព្រះអង្គជួយទាញព្រលឹងខ្មែរណា ដែលកំពុងវង្វេងដោយតណ្ហាក្តី ទ្រព្យសម្បត្តិក្តី មនោគមវិជ្ជាក្តី ឲ្យវិលមកក្នុងសង្គមខ្មែរភ្ញាក់រលឹកតែមួយវិញ ដើម្បីកសាងប្រទេសតាមមតិវីរឫស ក្រឡាហោមគង់, អាចារ្យហែម-ចៀវ, សៀវ-កើស ។ល។ និង ។ល។ ឡើងវិញ ។

សូមបងប្អូនរួមឈាមដែលកំពុងរងទុក្ខវេទនាដោយសារសង្គ្រាមគ្រប់បែបយ៉ាង ឲ្យបានជួបតែសុខៈតរៀងទៅ ។

ភ្នំពេញថ្ងៃ ១០ កក្កដា ១៩៧២
អ្នករៀបរៀង

ជម្រាបអ្នកអាន !

ពេលនេះក៏ដូចជាពេលមុនដែរ,

ប្រទេសខ្មែរយើងត្រូវពួកអាណានិគមបារាំងសេស ជិះជាធំត្រួតត្រាមួយសតវត្ស គឺពីឆ្នាំ១៨៦៣មកដល់១៩៥៣ ទើបមហាជនយើងរលាស់នីមជ័យងៃដ៏ចម្រុះចោល ចេញបាន ។ តើខ្មែរយើងសុខចិត្តដេកឲ្យបារាំងត្រួតត្រាទាំងអស់គ្នាដោយគ្មានការតស៊ូប្រយុទ្ធកបិញឬ ?

យើងបានដឹងមកហើយតាមរយៈសៀវភៅ បណ្តាំក្រឡាហោមគង់ ថាខ្មែរយើងមិនមែនធ្មេចភ្នែកឲ្យបរទេសសង្កត់សង្កិនទៅតាមអំពើចិត្តទេ គឺមានតែស្តេចខ្លះនិងមន្ត្រីខ្លះទេ ដែលច្រើនតែជឿគោរពពិនិក្យាលឲ្យបារាំងជាធំ ដើម្បីឲ្យខ្លួនគេបាននៅហុតឈាមប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរតទៅទៀត ។

ទឹកភ្នែកដែលស្រក់អំពីការប្រមូលចងក្រង ប្រវត្តិនិងសកម្មភាពនៃវិរបុរសខ្មែរនេះ គឺជាសក្ខីភាពរបស់យុវជនស្រោចស្រង់ជាតិ ដែលកំពុងប្រយុទ្ធគ្រប់បែបយ៉ាងប្រឆាំងនឹងពួកចៀកកុង, មន្ត្រីធំៗស្តុយរលួយ និងរំលឹកឡើងវិញនូវអតីតកាលដ៏ឈឺចាប់ចុកឈាម ។

គ.ស.១៨៦៤ ប្រទេសខ្មែរត្រូវធ្វើសន្តិសញ្ញាជាមួយប្រទេសបារាំង ដោយយកគេជាអាណាព្យាបាល ។

លុះមកដល់ឆ្នាំ១៨៨៤ ខ្មែរត្រូវធ្លាក់ក្នុងអនុសញ្ញារបស់បារាំងសេស ដែលមានស្តេចនរោត្តម ជាអ្នកចុះហត្ថលេខាដាក់ប្រទេសខ្មែរទៅក្រោមអាណានិគមនិយមបារាំងសេស ។

ពីឆ្នាំ១៨៦៤មកដល់១៩៥២ វិរបុរសអាចារ្យស្វា, ពោរកំបោរ, អាចារ្យលាក់, ស៊ីវិត្តា, ក្រឡាហោមគង់, ពិស្ណុលោកឈូក ព្រមមួយអន្លើដោយប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ បានធ្វើការតស៊ូយ៉ាងស្វិតស្វាញ ដើម្បីដំណើរយកប្រទេសរបស់ខ្លួនមកវិញ ។ តែត្រូវពួកស្តេចខ្វិបខ្វែវនិងបារាំង ឲ្យសម្លាប់វិរបុរសស្នេហាជាតិយើងអស់ជាច្រើន ។ ម៉្លោះហើយសេចក្តីរាងចាលបន្តិចម្តងៗ ក៏ទៅពួនសម្លក្នុងបេះដូងខ្មែរឲ្យភយខ្លាចក្រែងមានគ្រោះថ្នាក់បាត់បង់ជីវិតដូចអ្នកមុនៗទៀត ។ ការធ្លាក់ចុះនៃប្រទេសយើងប្រៀបបាណនឹងស្លឹកឈើជ្រុះចាកមែក ដោយសារអក្សរសាស្ត្រជាតិ ត្រូវបារាំងហាមមិនឲ្យកូនខ្មែររៀន គេឲ្យរៀនតែអក្សរសាស្ត្ររបស់គេ ប្រើប្រាស់សម្ភារៈប្រទេសគេ ចាប់តាំងពីសំលៀកបំពាក់ឡើងទៅ ។ ម៉្លោះហើយខ្លួនក្បាលខ្មែរ ត្រូវវិលវល់លែងមើលឃើញរបស់ខ្លួនជាដាច់ខាត ។ ម្នាក់ៗដែលបានធ្វើការរាជការ ឬតែអ្នកសរសើរភាសាបារាំង ខ្លើមភាសាជាតិឯង ស្អប់មែងឯងដែលពិសារស្នា ស្លៀកសំពត់ចងក្បិន

ស្រឡាញ់ម៉ែគេដែលលាបក្រែម ជក់បារី ស្លៀកសំពត់ខ្លះក្រណាត់ទៅវិញ ! ត្រង់ហ្នឹងហើយជាមូលហេតុធ្វើឲ្យខ្មែរល្ងង់ខ្លួនហៅលែងឮ ! មើលលែងយល់ !

ការពិតដែលធ្វើឲ្យប្រជាពលរដ្ឋស្រុកចុកឈាមនោះ គឺរឿងអក្សរសាស្ត្រយើងតែម្តង។ ប្រទេសប្រទេសណាមួយជឿជិតមែន ខ្មែរយើងពុំទាន់ឃើញកសាងបានអ្វីជាគោលថវិកាសំរាប់ប្រជាជាតិសោះ ឃើញតែលើកតម្កើងភាសាបារាំងលើសពីបារាំងនៅត្រួតត្រាខ្មែរត្រីភាគ ។ បើយើងគិតឲ្យដល់ទៅ **មនុស្សធ្លាប់ខ្ញុំគេ គំនិតវាដៅតែខ្ញុំគេដដែល មិនព្រមលើកដើម្បីខ្លួនឯងឲ្យស្មើនឹងជាតិគេសោះ** ។ ការប្រើភាសាបរទេសជាផ្លូវការដូច្នោះហើយ ធ្វើឲ្យអ្នករដ្ឋការនិងប្រជាពលរដ្ឋមានភាពដាច់ស្រយាលពីគ្នា ។ ដរាបណាមនុស្សទាំងពីរប្រភេទគ្មានភាពជិតស្និទ្ធនឹងគ្នា ដរាបនោះដំណើរកសាងសាធារណរដ្ឋយើង មុខជាមិនបានសំរេចសុភមង្គលទៀតហើយ ។

អាស្រ័យមូលដ្ឋានហ្នឹងហើយ ដែលធ្វើឲ្យបេះដូងព្រះអាចារ្យ ហែម-ចៀវ ខំប្រឹងប្រែងទេសនាពន្យល់ពុទ្ធបរិស័ទល្ងង់ខ្លៅ ក្រីក្រ លង់ស្មារតី ឲ្យក្រោកឈរឡើងកសាងជីវិតដោយខ្លួនឯង កុំជេកផ្សូងសំណាងទៅតាមយថាភក្តី ។ លោកខិតខំធ្វើការដោយគ្មានគិតពេលវេលានិងជីវិតបង ព្រោះលោកពុំអាចរស់នៅក្រោមអំណាចពួកបរទេសកើត ។

ដូច្នោះកូនសៀវភៅដ៏តូចនេះ គ្មានបំណងអ្វីក្រៅពីចង់ឲ្យពលរដ្ឋខ្មែរ ដែលមិនទាន់បានស្គាល់លោកគ្រូអាចារ្យ ហែម-ចៀវ ឲ្យស្គាល់តែប៉ុណ្ណោះទេ ។

ខ្ញុំសូមគោរពវិញ្ញាណក្ខន្ធនិងអនុវត្តតាមអស់លោកវិវបុរសទាំងអស់ ដោយពេញចិត្តជាទីបំផុត ។

មោងបុស្សី, ថ្ងៃទី១០ មេសា ១៩៧១
គង់-សម្បូរ
សាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យសិរីយម

ទឹកចិត្ត ព្រះអាចារ្យហែម-ចៀវ

ឆ្នាំងបាយលោកសង្ឃគឺនៅនឹងប្រជាជន
 បើប្រជាជនវេទនា, អត់បាយ, ប្រជាជន
 គ្មានសិទ្ធិសេរីភាព, បើប្រជាជននៅក្នុង
 ឋានៈជាខ្ញុំកញ្ជះគេ លោកសង្ឃក៏ទទួល
 អំណោយផលអាក្រក់ដែរ ។ ដូច្នោះ
 លោកសង្ឃដែលមានភារៈ ប្រោសសត្វ
 លោក គឺត្រូវស្តីប្រដៅធ្វើឲ្យមនុស្សមាន
 ស៊ី មានស្លៀក មានសេរីភាព ក្នុងប្រទេ
 សឯករាជ្យ និងសន្តិភាពដ៏បរិបូណ៌ ។

★ ទឹកភ្នែកប្រជាពលរដ្ឋ គឺទឹកភ្នែកព្រះសង្ឃ ★

(ស្រង់ចេញពីសារពត៌មានប្រជាជាតិ)

កថាទីមួយ ជីវប្រវត្តិនៃលោកគ្រូព្រះបាទឡាន ហែម-ចៀវ

មុននឹងសិក្សាពីគោលគំនិតនៃវិវបុរសនីមួយៗ ជាបឋមយើងត្រូវសិក្សាអំពីជីវប្រវត្តិសង្ខេបរបស់ពាក្យសិទ ។ ក្នុងពេលនេះ យើងនាំគ្នាសិក្សាអំពីជីវប្រវត្តិលោកគ្រូអាចារ្យ ហែម-ចៀវ ដែលជាមហាថេរមួយអង្គក្រឡេកឃើញប្រជាពលរដ្ឋ ទទួលទុក្ខទោសតាមឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់ក្នុងអាណានិគម ហើយក្នុងសម័យនោះ (ឆ្នាំ១៩៣៣-១៩៤២) គេបានលើកលោកជាវិវបុរសមួយដ៏ឆ្លើមក្នុងផ្លូវនយោបាយ រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ ។ តើលោកបដិសន្ធិក្នុងត្រកូលបែបណា ? ក្នុងទីណា ?

លោកគ្រូអាចារ្យ ហែម-ចៀវ ប្រសូត្រថ្ងៃអង្គារ ឆ្នាំច ព.ស.២៤៤០ គ.ស.១៨៩៨ នៅភូមិអូរកូនទេព្យ (កោណ្ណញ្ញ) សង្កាត់ដំបូកមានលក្សណ៍ ស្រុកឧដុង្គ ខេត្តកំពង់ស្ពឺ (នៅខាងជើងជិតស្ពានស្ថានិយរថភ្លើងបាត់ដំបង) ។

ខ្ញុំពុកលោកឈ្មោះ ហែម ធ្វើជាមេស្រុកដំបូកមានលក្សណ៍ ។ ម្តាយលោកឈ្មោះឧបាសិកា នីង ទំប្រឹងប្រែងធ្វើស្រែចម្ការដោយឥតខ្ចាចហត់ឡើយ ។ គ្រួសារនេះមានបងប្អូន៥នាក់គឺ ហែម-លី, ហែម-ចៀវ, ហែម-ហួត, នាងហែម-សុថ, ហែម-សាយ ។ បងប្រុសលោកឈ្មោះ ហែម-លី ធ្វើជាស្មាត្តិ (មេធាវី) ក្រោយមកធ្វើជាមេស្រុកតពីខ្ញុំពុក ។

កាលនៅពីកុមារ លោកបានស្គាល់នូវសេចក្តីលំបាកគ្រប់បែបយ៉ាង ដូចជាកូនកសិករក្រីក្រទូទៅដែរ គឺលោកបានឃ្វាលគោ រកអុស ដេញចាប តាមឋានៈនៃកូនកសិករជាមួយខ្ញុំពុកម្តាយព្រឹកល្ងាចរហូតដល់អាហុ១២ឆ្នាំ ទើបមេស្រុក ហែម ជាខ្ញុំពុកនាំយកទៅប្រគេនព្រះសង្ឃសត្តា ជួន-ណាត វត្តឧណ្ណាលោមក្រុងភ្នំពេញ ដោយហេតុមេស្រុក ហែម និងព្រះគ្រូសង្ឃសត្តាជាមិត្តភក្តិដឹងគ្នាយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ។

កុមារ ហែម-ចៀវ ជាក្មេងមានសីលធម៌ល្អប្លែកជាងក្មេងដទៃទៀតៗ មានមាត់ពាក្យរហ័សច្បាស់លាស់ មានសណ្តាប់ធ្នាប់សមរម្យគួរឲ្យអ្នកផងពេញចិត្ត ។ កុមារនេះមានព្យាយាមខ្ជាប់ខ្ជួនល្អណាស់ បានរៀនអក្សរសាស្ត្រក្នុងសំណាក់ព្រះគ្រូសង្ឃសត្តាតាំងអំពីដំបូង រហូតទាល់តែមើលបាន សរសេរអក្សរកើតដោយបរិបូណ៌ ។

កុមារ ហែម-ចៀវ បាននៅសិក្សាអប់រំក្នុងសំណាក់ព្រះគ្រូសង្ឃសត្តា ជួន-ណាត អស់យូរឆ្នាំដោយបានដើរស្តាយយាមព្រះគ្រូសង្ឃសត្តា ដែលត្រូវនិមន្តទៅទេសនាក្នុងស្រុកខេត្តដទៃតៗជាញឹកញយ ។ កុមារ ហែម-ចៀវ បានស្តាប់ធម៌ទេ

សនារបស់ព្រះគ្រូសង្ឃសត្តាអស់ច្រើនឆ្នាំ ទើបជាហេតុនាំឲ្យកុមារ ចៀវ មានសេចក្តីឆ្លៀវឆ្លាស យល់ហេតុផលក្នុងផ្លូវលោកផ្លូវធម៌ជាច្រើនយ៉ាងណាស់ ជាកុមារមានសំដីវោហារព្រោកព្រាជួញកែជាងកុមារឯទៀតៗទាំងអស់ ។ កុដិដែលកុមារស្នាក់សិក្សា ស្ថិតនៅខាងក្រោយមហាកុដិសព្វថ្ងៃនេះ ។

កុមារ ហែម-ចៀវ ព្យាយាមរៀនសូត្រឥតធ្វេសប្រហែសប្រមូលច្រអូសទេ ។ កុមារខំរៀនមិនថាយប់មិនថាថ្ងៃ ព្រោះលោកចាំបណ្តាំបិតាក្នុងកាលដែលខំពុកដាំយកទៅទុកក្នុងសំណាក់នៃព្រះគ្រូសង្ឃសត្តាថា ៖

- ចៀវ កូនប្រុសសំឡាញ់ខ្ញុំពុក ៗគ្នាឆ្លើយចែកឲ្យកូនទេ គឺមានតែវិជ្ជានេះហើយដែលឯងអាចយឺតយោងគ្រួសារយើងឲ្យខ្ពង់ខ្ពស់បាន ។ មនុស្សល្ងង់គេមើលងាយណាស់កូន ! បើកូនចេះខំពុកក៏ចេះដែរ ! កូននៅភ្នំពេញខំរៀនឡើង ! កុំឈ្មោះប្រកែកគ្នាណា ! ខុសត្រូវម្តេចម្តាយត្រូវចេះអត់ផ្គត់ទើបប្រសើរ ព្រោះយើងជាកូនកំសត់ដើរស្វែងរកវិជ្ជាដ៏ថ្លៃថ្នូរ ។ ដូច្នេះត្រូវចេះស្រឡាញ់គ្នា ទើបអ្នកផងសរសើរ ចូរកូនចាំសុភាសិតបុរាណមួយយូរថា «ដៅផ្ទះម្តាយទីទៃ ទៅព្រៃម្តាយជាមួយ» ។ លោកគ្រូព្រះសង្ឃសត្តាអង្គនេះ ជាអ្នកប្រាជ្ញជ្រៅជ្រះ បានជាអញនាំកូនឯងមកឲ្យនៅនឹងលោក ត្រូវកូនឯងខំរៀនសូត្រយកចិត្តទុកដាក់ឲ្យមែនទែន ។

- បាទលោកខំពុក កូននឹងគោរពតាមសំដីពុកលុះថ្ងៃស្អប់ ! សូមពុកកុំព្រួយបារម្ភឲ្យសោះ !

- ល្អហើយកូនប្រុសខំពុក ! ឯងជាតំណាងមររបស់អញហើយ... អញសង្ឃឹមលើឯងគ្រប់ដប់ !

- ពាក្យនេះធ្វើឲ្យកុមារ ចៀវ ចងចាំទុកក្នុងបេះដូងឥតមានថ្លៃភ្លេច ។ កុមារស្រឡាញ់គោរពតាមឱទ្ធិមាតាបិតាណាស់ មិនដែលធ្វើឲ្យអ្នកមានគុណព្រួយចិត្តម្តងណាឡើយ ។

